
Stan prac nad twórczością J. I. Kraszewskiego

Biuletyn Polonistyczny 1/2, 50-54

1958

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

przez Łódź. W następnych latach przewidziane jest przygotowanie mniej więcej jednego tomu rocznie. Całość „Słownika” obejmie 10 tomów. Ich zawartość będzie następująca: tom IV - od L do połowy N; V - reszta N do P /około 0,2 ogólnej ilości/; VI - reszta haseł P; VII - R-S; VIII - S-V; IX - W; X - Z-Ż.

Komitet Redakcyjny odbywa rocznie 2-3 posiedzenia w Krakowie lub w Warszawie. Przewodniczącym Komitetu jest prof. P i g o ń, członkami: prof. Z. K l e m e n s i e w i c z, prof. M.R. M a y e n o w a, prof. L. P ł o s z e w s k i, doc. H. S a f a r e w i c z o w a, prof. S. S a s k i, prof. H. T u r s k a, prof. K. W y k a.

STAN PRAC BADAWCZYCH NAD TWÓRCZOŚCIĄ J.I. KRASZEWSKIEGO

I

W zasięgu naukowych badań W. D a n k a oraz pod jego kierunkiem pisze asystent WSP w Krakowie St. B u r k o t pracę kandydacką /promotor prof. Wyka/ pt. „Powieści społeczno-obyczajowe J.I. Kraszewskiego po r. 1863”. Praca jest już w stadium redakcji tekstu. Wyniki zapowiadają się ciekawie i jak się zdaje, praca może dać nowe oświetlenie genezy i zasięgów realizmu krytycznego w powieści polskiej. Rozprawa opiera się na kilkudziesięciu zapomnianych powieściach Kraszewskiego.

Asystent WSP w Krakowie J. J a r o w i e c k i zbiera materiały do rozprawy kandydackiej /doktorskiej/ o powieściach historycznych J.I.K. nie ujętych w cyklu „Dzieje Polski”. Temat zostanie przypuszczalnie ograniczony chronologicznie.

W. D a n e k opracowuje koncepcję ideowo-artystyczną cyklu 29 powieści historycznych od „Starej Baśni” do „Saskich ostatków”. Napotykanne trudności mają przede wszystkim charakter ilościowy /ogrom materiału/. Materiału do szeregu szczególnych problemów mają dostarczyć odpowiednio kierowane prace magisterskie w liczbie około 20.

Autor ogłosił już pierwszą próbę spojrzenia na całość cyklu w artykule „Powieści historyczne J.I. Kraszewskiego jako pomoc

w nauczaniu historii" /„Historia i Nauka o Konstytucji", nr 6/1957; obecnie: „Wiadomości Historyczne"/.

Trudno przewidzieć, kiedy powstanie monografia cyklu, ze względu na pracę autora nad korespondencją Kraszewskiego.

x

Adiunkt Instytutu Badań Literackich W. R o s z k o w s k a - po złożeniu do wydawnictwa /Wyd. Lit./ zarysu bibliograficznego J.I. Kraszewskiego /współautorzy: I. Śliwińska, St. Stupkiewicz/ - opracowuje redakcyjnie pełną bibliografię „Athenaeum" /Kraszewskiego/ 1841-1851.

x

W ramach prac Katedry Historii Polskiej Uniwersytetu w Toruniu przygotowywane są następujące rozprawy: B. P i s k o r s k a - O s m ó l s k a „Powstanie styczniowe w twórczości powieściopisarskiej Kraszewskiego" oraz A. B a r t o s z e w i c z „Twórczość powieściopisarska Kraszewskiego w latach 50-tych" /praca kandydacka/.

Aspirant Instytutu Badań Literackich W. B i l l i p przygotowuje pracę kandydacką na temat „Wczesna powieść historyczna J.I. Kraszewskiego".

II

Praca nad wydaniem korespondencji J.I. Kraszewskiego

W. D a n e k opracowuje na zlecenie Instytutu Badań Literackich dwugłosy korespondencyjne:

J.I. Kraszewski	- T. Lenartowicz
"	- A. Miłaszewski
"	- Karol Langie oraz synowie, Kazimierz i Tadeusz
"	- Walery Eliaz

Na dalszym planie przygotowywane do druku dwugłosów:

Kraszewski	- Adam Kirkor
"	- Władysław Bełza

Kraszewski

- Celina Dominikowska

"

- A. Maleszewski

oraz innych, zachowanych w mniejszych ilościach. Całość /jak w p. I/ winna być autorsko gotowa do końca roku 1958. Na marginesie pracy nad korespondencją Kraszewskiego W. D a n e k i Jan N o w a k o w s k i piszą artykuł dla „Pamiętnika Literackiego” pt. „Kraszewski i Lenartowicz. Dzieje przyjaźni”.

III

Stan przygotowań edycji dzieł J.I. Kraszewskiego

Powstały dwa komitety wydania dzieł J.I. Kraszewskiego: pierwszy - przy Ludowej Spółdzielni Wydawniczej w Warszawie, drugi - przy Wydawnictwie Literackim w Krakowie.

Ludowa Spółdzielnia Wydawnicza zajmuje się nadal wydawaniem powieści historycznych Kraszewskiego, przy czym rozpoczyna od wznowienia cyklu „Dzieje Polski”, wysuwając na plan pierwszy nie przypomniane dotąd jego ogniwa, jak „Boży gniew”, „Na królewskim dworze”, „Jaszka Orfanem zwanego żywota i spraw pamiętnik”. Nowa edycja będzie miała charakter popularnonaukowy. Tekst powieści przygotowuje się na nowo przez porównanie wydań, głównie zaś przez usunięcie zniekształceń oraz zaniedbań jednego wydania cyklu za życia Kraszewskiego. Pierwsze tomy cyklu ukażą się w r. 1958.

W dalszych planach Ludowa Spółdzielnia Wydawnicza przewiduje pełną edycję innych powieści historycznych Kraszewskiego.

Komitet przy Wydawnictwie Literackim w Krakowie rozpoczął pracę nad pełnym wydaniem społeczno-obyczajowych powieści K. Na pierwszym miejscu wznowione zostaną przypuszczalnie: „Latarnia czarnoksiężska” i „Chata za wsią”.

Pod redakcją i ze wstępem W. D a n k a ukaże się z końcem 1958 lub na początku 1959 roku nakładem Ludowej Spółdzielni Wydawniczej /około 80 arkuszy/ wydanie mało znanych powieści obyczajowo-społecznych i historycznych K. o jednolitej zasadniczo tematyce: walki z magnaterią i arystokracją oraz z ultramontanizmem. Dołączone zostaną odpowiednie wyjątki z je-

go publicystyki oraz nie wznawiane pozycje z krytyki literackiej. Wejdą tu takie pozycje: „Para czerwona” /1865/, „Ramułtowie” /1872/, „Wielki nieznajomy” /1871-72/, „Sceny sejmowe. Grodno 1793” /1875/, „Warszawa 1794” /1873/, a także prawie zapomniana „Powieść bez tytułu” /1855/. Teksty poszczególnych utworów przygotowują młodszy pracownicy naukowcy WSP w Krakowie i Uniwersytetu Jagiellońskiego.

W. D a n e k przygotował też dla Wydawnictwa Biblioteki Narodowej wstęp i komentarze do powieści „Dziecię Starego Miasta” J.I. Kraszewskiego. 5-arkuszowa rozprawa wstępna do nowego wydania tego „obrazka” ukazuje go - a równocześnie cykl Bolesławity o powstaniu styczniowym - na tle stosunku Kraszewskiego do polskich walk niepodległościowych i do rewolucji społecznych. Autor dokonał też próby charakterystyki nowego typu powieści-reportażu, który Kraszewski-Bolesławita stworzył w kilku ogniwach swego cyklu. Biblioteka Narodowa zapowiada nowe wydanie „Dziecięcia Starego Miasta” na rok 1959.

A. T r e p i ń s k i /Kraków/ przygotowuje następujące prace o J.I. Kraszewskim, ukazujące głównie jego biografię i działalność pamiętnikarską, felietonową i dziennikarską:

1. „Kraszewski żywy” /w relacjach własnych i swoich współczesnych/. Antologia wypowiedzi w ujęciu pamiętnikarsko-narracyjnym, ze słowem wiążącym o charakterze informacyjnym, historycznoliterackim. Książka objętości 25 arkuszy tekstu i 2 arkusze rycin /Sp. wyd. „Czytelnik”/.

2. „Kraszewski - miłośnik książek”. Praca przeznaczona do serii popularnonaukowej Ossolineum: Książka o książkach. /Bibliofilstwo Kraszewskiego, jego stosunki z wydawcami, historia własnych nakładów, drukarnia J.I. Kraszewskiego w Dreźnie, biblioteka po Kraszewskim/.

W dalszych planach tegoż autora:

1. „Podróż życia Kraszewskiego” /od urodzenia w hotelu aż do śmierci w hotelu/. Życiorys ikonograficzny: 150-200 rycin z tekstami, po 10-20 wierszy do każdej ryciny. Realizacja po ukończeniu prac wyżej wymienionych.

2. „Sprawa Kraszewskiego”. Oddzielne opracowanie afery szpiegowskiej z lat 1883-85, uzupełnione fragmentami pamiętni-

ka kreślonego w twierdzy magdeburskiej w oparciu o obszerną literaturę czasopiśmienniczą, liczne inedita i archiwalia; należałoby przestudiować jeszcze akta procesu lipskiego.

3. „Poznański rozdział życia J.I. Kraszewskiego”. /Kraszewski nie zamierzał wcale pozostać w Dreźnie, lecz starał się osiedlić w Poznaniu, czemu zapobiegała policja pruska/. Oddzielne opracowanie akt policji pruskiej z lat 1865-85 w toku.

4. „Wybór publicystyki społeczno-literackiej Kraszewskiego”.

5. Felietony literackie o Kraszewskim: „Pani Zofia Kraszewska” /żona/, na podstawie korespondencji w Bibliotece Jagiellońskiej; „Jakiego Kraszewskiego znamy”, „Kraszewski jako kolekcjoner” i inne.

Z ŻAŁOBNEJ KARTY

Dnia 5 marca 1958 roku ubył z grona pracowników Instytutu Badań Literackich WOJCIECH ANDRZEJ KRAJEWSKI, ceniony pracownik a zarazem dobry i serdeczny kolega. Był on adiunktem Pracowni Bibliografii Staropolskiej i Historii Książki.

Urodzony 3.VIII.1920 r. w Piotrkowie Trybunalskim, tamże kończy gimnazjum humanistyczne. W 1939 r. zaczyna studiować historię na Wydziale Humanistycznym Uniwersytetu Stefana Bato-rego w Wilnie. Po przerwie wojennej kontynuuje studia na Wydziale Historii Uniwersytetu Warszawskiego, kończąc je w 1952 roku.

Zainteresowania naukowe Krajewskiego ogniskują się wokół zagadnień drukarstwa, a zwłaszcza drukarstwa okresu staropolskiego. Już w 1949 r. ukazuje się w „Pracy Księgarskiej” szereg jego artykułików poświęconych tym sprawom. Temat pracy magisterskiej /„Rozwój drukarstwa w Polsce w XV i XVI wieku i jego rozmieszczenie terytorialne”/ wiąże go jeszcze ściślej z dawnym drukarstwem polskim. Pragnąc bardziej skoncentrować się w pracy nad wybranym okresem i w celu zdobycia i pogłębienia swych wiadomości ubiega się Krajewski o przyjęcie go do Pracowni Bibliografii Staropolskiej IBL PAN. Od stycznia 1951 roku rozpoczyna tu pracę jako asystent w zespole opracowującym, pod kierownictwem prof. dr A. Gryczowej, publikację pt. „Druka-